

نقش سیاست و حاکمیت در ریشه یابی تزئینات معماری دوره سلجوقی

حمید ممانی، پژوهشگر دکتری پژوهشکده نظر

فهمیه یاری، پژوهشگر دکتری معماری مرکز پژوهشی نظر و مرکز تحقیقات راه و مسکن *

Email:yari.fahim@gmail.com

دکتر سعید حقیر، دانشیار دانشکده معماری دانشگاه تهران

چکیده:

در سیر معماری ایران توجه به تزئین همواره مشهود بوده است تزئینات در آغاز بخشی از بنا بوده اند و ابزار هنرمعماران و استادکاران در ساخت ابنیه شاخص. در دوران پس از اسلام تزئینات در بناهای شاخص بیشترمورد تاکید و توجه معماران و سازندگان بناها قرار گرفت. چرا که با توجه به تحولات فکری و مذهبی که پس از اسلام بوجود آمد تزئینات معماری و به طور کلی هنر، جلوه گاهی برای نمود تفکراتی گردید که در اثر اسلام متحول شده بود. این تزئینات با پشتوانه هنری و تکنیکی معماری باستانی ایران قبل از اسلام نیز غنی شده بود و توانست به کمال برسد. در این مقاله نقش تزئینات را در دوران سلجوقی به عنوان خاستگاه تفکرات مذهبی توسط حاکمان مذهبی بررسی میکند و به دنبال یافتن ریشه یابی مفهومی این تزئینات در معماری است. در این پژوهش از روش تحلیلی و توصیفی استفاده شده است و سوال پژوهش در خصوص چگونگی ارتباط شرایط اجتماعی و سیاسی در دوران سلجوقی با تزئینات آن دوران است. یافته ها بیانگر آن است که در دوران سلجوقی حاکمان برای دست یافتن به مشروعیت سیاسی بین جامعه ایرانی به ارزشهای درونی جامعه توجه کردند در این میان توجه به نقش مذهب به عنوان عاملی از بطن جامعه ایرانی پررنگ تر است در تزئینات این دوران می توان دریافت که ریشه معنایی آنها ترسیم جلوه گاهی جهت نمایش ارزشهای مذهبی است مانند ساخت کتیبه های فراوان با استفاده از آیات قرآن.

واژگان کلیدی: معماری، تزئینات، سلجوقیان، مذهب، سیاست.